

Interjú Gál Judittal, a Kőbányai Bem József Általános Iskola igazgatójával

A szám témáját rovatunkban a magyar iskolai gyakorlat felől közelítettük meg. Az intézmény, ahol jártunk, egyértelműen pozitív példát állít arra, hogyan működhet az iskola befogadó közegként, hogyan találhatnak a pedagógusok együttműködő partnerekre és kiegészítő forrásokra, ha a bevándorlók gyermekeinek integrációja a tét. Számos problémára történik utalás, de az igazgató – érthető okokból – a beszélgetés alatt, majd a szöveg újraolvasásakor önkontrollt gyakorolt, így az interjúban megjelenő kép derűsebb, mint a valóság.

Educatio (a továbbiakban E): Mióta vezeti ezt az intézményt?

Gál Judit (a továbbiakban GJ): Szeptemberben a kilencedik tanévet nyitottam meg intézményvezetőként.

E: Egy olyan iskolát kerestünk ehhez az interjúhoz, ahol komoly tapasztalatokkal rendelkeznek a pedagógusok a bevándorlók gyermekeinek oktatásában. A témával foglalkozó kutatók ezt az iskolát ajánlották. Mit gondol, miért?

GJ: Valószínűleg azért, mert a migráns tanulók száma nálunk viszonylag magas, 25%. Bár hozzá kell tennem, hogy nagyon sok gyerek közülük már itt született Magyarországon. 40 kínai vagy vietnami tanulónkból 28 már itt látta meg a napvilágot. Van még 5 gyermekünk, akik vietnami–magyar vegyes házasságból származnak. Ezen kívül vannak Aleppóból érkezett, eredetileg menekült státusszal rendelkező gyerekeink, akik ma már magyar állampolgárságot kaptak; egy magyar–arab kislányunk, egy magyar és Fülöp-szigeti, valamint egy magyar és dél-amerikai származású diákunk.

E: Mindig is jellemző volt az iskolára a bevándorolt szülők magas aránya, vagy ez csak az utóbbi években jelent meg trendként?

G.J.: Nem tudom, mikor volt, amikor megjelent az első vietnami tanuló nálunk, de arra emlékszem, hogy ő Hajnika volt, egy nagyon értelmes és szorgalmas kislány, aki először nagy feltűnést keltett az iskolában. Aztán egyre több vietnami és kínai gyerek érkezett, és mára ez teljesen megszokottá vált. Amíg kezdetben főleg olyan gyerekek jöttek, akik nagyon motiváltak voltak és célratörőek, addig napjainkban már elég változatos ez a kép, a jó és kevésbé jó képességűek, a szorgosak és lustácskák egyaránt megtalálhatóak az iskolapadokban.

E: Nem arról van szó, hogy amíg kevesen vannak, addig ők maguk is szeretnék pozitívan kitűnni a többiek közül?

G.J.: Azt gondolom, hogy eleinte az ambiciózusabb szülők érkeztek Magyarországra, és gyermekeiket is ugyanez jellemezte.

E: Milyen nyelvi szocializáción esnek át ezek a gyerekek, mielőtt iskolába jönnek?

G.J.: Szinte mindegyik gyerek nyelvi hátránnyal indul, hiszen otthon csak kínaiul vagy vietnamiul beszélnek. A családban a gyerekek azok, akik a legjobban beszélik a magyar nyelvet, de ők sem olyan árnyaltan, gazdagon használják, mint egy magyar anyanyelvű gyermek. Ilyen szempontból nagy hátrányban vannak.

E: Van általában különbség a migráns és nem migráns gyerekek szülői háttere között?

G.J.: Nálunk a migráns szülőkre a magas iskolázottság nem nagyon jellemző, mert a gyerekek szülei többnyire kereskedők, a piacon dolgoznak. Azt persze nem tudom, hogy milyen végzettséggel rendelkeznek, és azt sem, hogy otthon milyen munkát végeztek, de itt olyan jellegű tevékenységet látnak el, amihez egy szakiskolai végzettség is elegendő.

E: A tanárok számára milyen kihívást jelent mindez? Mivel tudnak könnyen megbirkózni, és mivel kevésbé?

G.J.: A legnagyobb kihívást a migráns gyerekek nyelvi fejlesztése jelenti.

E: Miért nincs magyar mint idegen nyelvi oktatójuk?

G.J.: Ehhez státuszbővítésre, új pedagógiai programra, új helyi tantervre lenne szükségünk. A tantestület minden tagja nagy lelkesedéssel áll ahhoz a nem kis kihívást jelentő feladathoz, amelyet a nyelvtanításuk jelent, hiszen nagyon szeretjük ezeket a gyerekeket. De azért azt is el kell mondanom, hogy sokkal több a befektetett energia, mint amennyire látványos az eredmény, hiszen nem vagyunk MID szakos pedagógusok.

E: Gondolom, mivel évfolyamonként csak egy osztály van, a bevándorlók gyerekei integráltan tanulnak?

G.J.: Igen. Ugyanazon tanterv szerint tanulnak, mint a magyar gyerekek. Ha valaki külföldről érkezik, akkor egy tanéven keresztül felmentjük az osztályozás és értékelés alól, így a legfontosabb feladata „csak” az, hogy a magyar nyelvet minél előbb elsajátítsa. Persze külön is foglalkozunk velük. A fejlesztőpedagógusok egy bemeneti mérést készítenek, melynek tapasztalatai azt mutatják, hogy az ázsiai gyerekek logikai képességei nagyon jók, a nyelvek – érthető módon – nem annyira. Tehát, mi is fejlesztjük őket egyénileg vagy kiscsoportban, s így, ha szorgalmasak, egy év alatt annyit el tudnak sajátítani a magyar nyelvből, hogy utána már tudnak haladni a többiekkel.

E: A második évtől már értékelést is kapnak?

G.J.: Igen, akkor már értékelnünk is tudjuk őket, vagy ha úgy érezzük, hogy az egy év nem volt elegendő, akkor marad még egy évig csak nyelvtanuló, és nem adunk neki osztályzatot. De iskolánkban nincs 'magyar mint idegen nyelv' tantárgy, nem működnek külön nyelvi csoportok. A Menedék Egyesülettől kapunk most segítséget, akik egyéni mentorálást biztosítanak a tanulóink számára. A másik nagy lehetőség a Miskolci Egyetem „Együtthaladó” tankönyvcsaládjának kipróbálása. Ennek keretében 5. és 6.

évfolyamon egy-egy csoporttal fogjuk tesztelni a migráns tanulók részére írt nyelvkönyveket.

E: A szülőket mennyire tudják bevonni ebbe a munkába?

G.J.: A szülők nagyon keveset vannak otthon, mert állandóan dolgoznak. A gyerekek, ha tehetnék, itt lennének az iskolában, ameddig az nyitva van. A szülők annyit tudnak tenni, hogy külön tanárokat biztosítanak a gyerekek számára, mert többségüknek ez nem jelent anyagi problémát.

E: Az iskola épületében is meg tudják ezeket a külön órákat szervezni?

G.J.: Mi pénzért nem taníthatjuk a gyerekeket délutánonként. Ha van ismerősünk, aki ezt vállalja, akkor őt ajánlhatjuk.

E: Vannak családlátogatások? Hogyan zajlanak?

G.J.: Családokat akkor látogattunk, amikor egy EU-s projekt keretében erre volt lehetőségünk. „Befogadó közösségek” címen két évig futott ez a projekt, s ennek egyik programja volt a családlátogatás, természetesen tolmács közreműködésével. Az érintett családok nagyon megtisztelve érezték magukat. Szerveztünk kínai és vietnami jeles napokat is, hogy minden tanulónk ismerje meg a bevándorlók kultúráját, szokásait. Fantasztikus volt, és a családok hálásak a mai napig. Például, a karácsony a kínai vagy vietnami kultúrában nem pirosbetűs ünnep, mégis rengeteg ajándékkal lepnek meg minket minden évben.

E: Említette, hogy a tanárok ugyan lelkesek, de azért a migráns gyerekek oktatása komoly szakmai kibívást is jelent. Van lehetőségük a kollégáknak szakmai továbbképzéseken, tapasztalatszeréken részt venni?

G.J.: A Miskolci Egyetem 30 órás továbbképzésén két kolléga fog részt venni, akik az Együttthaladó program tankönyveivel dolgoznak majd. A Menedék Egyesülettel is vannak közös szakmai programjaink. Tartott már nevelési értekezletet iskolánkban MID szakos pedagógus, jártunk már látogatóban a XV. kerületi magyar-kínai két tannyelvű iskolában, és a Kőbányai Pedagógiai napokon az Orchidea iskolában is megtekintettünk néhány nyelvrót. Tehát vannak továbbképzési lehetőségek, amelyek segítik a munkánkat. Nem érzem úgy, hogy teljesen magunkra lennénk hagyva ezzel a feladattal.

E: Tudna még mondani valamit a „Befogadó közösség” pályázatról? Milyen célokat tudtak általa megvalósítani?

G.J.: A pályázaton két iskola és két óvoda vett részt, ezek szoros együttműködésével valósult meg a program, amelyben helyet kaptak a családlátogatások, kínai és vietnami nyelvű szülői értekezletek, jeles napok, olimpiák, egy Ki mit tud? és egy felejthetetlen balatoni táborozás. Minden dokumentumunk rövidített változatát lefordítottuk kínai és vietnami nyelvre.

E: Mi az, ami ebből megmaradt a gyakorlatban?

G.J.: Az olimpiák, a családlátogatások, a jeles napok.

E: Nem vagyok teljesen tisztában a hazai jogszabályokkal, de számomra igencsak meglepő, hogy a szülői értekezleten a tolmács részvétele nem magától értetődő egy olyan helyzetben, ami-

kor az iskola tanulóinak egynegyede külföldi. A bevándorló szülőknek nincs joga tájékozódni a gyermek fejlődéséről és az iskolai életről?

G.J.: Kerületünkben eddig még nem volt aktív a kínai vagy vietnami nemzetiség, amely ha megalakulna, akkor a kerülettől kapott támogatásból akár a tolmácsok biztosítását is tudná fedezni.

E: Az iskolában 20% a cigánygyerekek aránya. Mennyiben látja a két feladatot, a migráns és a roma tanulók oktatását hasonlónak?

G.J.: Iskolánk roma tanulóinak többsége a Hős utcából jár hozzánk. Kultúrájuk, szokásaik sajátos hagyományokon nyugszik. Nagyon fontos náluk a család szerepe, amelyben a gyermek központi helyet foglal el. Az embertelen lakhatási körülmények ellenére mindent megtesznek azért, hogy gyermeküknek jobb legyen. A hasonlóságot abban látom, hogy mindkét esetben sajátos módszerekkel, egyéni bánásmóddal kell közelítenünk feléjük.

E: A nyelvi hátrányt említette még, mint hasonlóságot. A cigánygyerekek nyelvi fejlesztésére ugyanazt a módszert alkalmazzák, vagy másképp kezelik ezt a problémát?

G.J.: Náluk nincs olyan koncentrált egyéni fejlesztés, mint a migránsoknál, inkább megpróbáljuk őket olyan helyekre eljuttatni, amivel gazdagodnak, ami lehetővé teszi, hogy a világból több mindent lássanak.

E: Szerveznek olyan programokat, ahol a szülők is jelen lehetnek?

G.J.: Igen, a tanév során több olyan rendezvényünk is van, ahol a szülők is jelen vannak a gyerekek mellett: családi kirándulás, farsang, bográcsozások...

E: Előfordulnak konfliktushelyzetek a kulturális különbségekből fakadóan?

G.J.: A kulturális különbségekből nem adódnak konfliktusok a gyerekek között.

E: Hogyan viszonyulnak a magyar gyerekek a külföldi gyerekekhez?

G.J.: Nagyon elfogadóan, érdeklődve a más kultúrák iránt.

E: És hogyan látják ezt a magyar szülők: előnyként vagy hátrányként élik meg, hogy a gyerekek egy ilyen iskolába jár?

G.J.: Akik bennünket választanak, azok ezt a helyzetet elfogadják, és remélem, előnyként élik meg iskolánk színességét, változatosságát.

E: Nyomon tudják követni, hogy mi lesz ezekkel a gyerekekkel?

G.J.: Csak akkor tudjuk nyomon követni az életüket, ha a látóterünkben maradnak. A továbbtanulással kapcsolatban sajnos az a tapasztalatunk, hogy nagyon nagy hátrányt jelent a migráns gyerekek számára a magyar nyelvű felvételi. Képességeik alapján jobb középiskolákba is felvételt nyerhetnének.

E: A nyelvi hátrány tehát elkíséri a migráns gyerekeket a középiskoláig.

G.J.: Igen, bár az évek múlásával talán mérséklődik.

E: Mennyire jellemző, hogy a migráns gyerekek az iskola elvégzése után hazatérnek a hazájukba?

G.J.: Olyanról nem tudok, aki végleg hazatért volna, de arra volt több példa is, hogy hosszabb időre kimentek a családjukhoz, majd visszatértek. A nagyobb ünnepek alkalmával a család együtt utazik el.

E: Azért engem most erősen foglalkoztat, hogy miért nem tudják ezek a gyerekek a nyelvi hátrányukat az iskolai évek alatt leküzdeni, miközben a célnyelvi közegben élnek.

G.J.: Ez igaz, de ha otthon csak kínaiul vagy vietnamiul beszélnek, akkor ez kevés. Ráadásul, mivel egyre több kínai és vietnami gyerek van együtt egy osztályban, a gyerekek egymás között sem mindig csak a magyar nyelvet használják. A magyaron kívül más nyelvek is érdeklik őket, ezek közül az angol a legnépszerűbb. Nem mindenki gondolja azt, hogy végleg Magyarországon szeretne letelepedni, néhányan más országban képzelik el a jövőjüket.

E: El tudná képzelni, hogy többségbe kerüljenek az iskolájukban a külföldi gyerekek? Jelentene ez bármilyen fenyegetést a pedagógiai munka szempontjából?

G.J.: Szerintem rövidtávon ez nem elképzelhető, de ha valaha ez megtörténne, akkor sem éreznék benne semmiféle veszélyt a pedagógiai munkánkra nézve. A nyelvi nehézségektől eltekintve többnyire fegyelmezett, jó képességű, szorgalmas gyerekekről van szó, akikkel öröm együtt dolgozni.

E: Köszönöm a beszélgetést.

Az interjút Biró Zsuzsanna Hanna készítette.

E-mail: birozszusannahanna@gmail.com